

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ DE ALBA IULIA ȘI SIBIU

PREȚUL INSERȚIUNILOR:

Un cm² 60 bani pentru odată; dacă se publică de mai multe ori se dă rabat corespunzător. Inserțiunile se adresează ADMINISTRĂȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, strada 1 Mai nr. 35.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA

se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază. — Scrisorile nefrancate se refuză.

ABONAMENTUL:

Pe un an: 24 lei
Pe 6 luni: 12 lei
Pe 3 luni: 6 lei

Muzeul, Biblioteca și Arhiva Bisericii „Sf. Nicolae” din Schei

Vizitatorii din țară sau din străinătate care trec prin Brașov și care se numără cu zecile de mii într-o vară sînt atrași spre străvechea Biserică „Sf. Nicolae” din Scheii Brașovului, atît pentru înfățișarea ei monumentală, cît mai ales pentru rolul însemnat pe care l-a avut în istoria Bisericii Ortodoxe și a poporului român.

Aici lângă această biserică sentimentul tradiției este mai puternic și mai viu. De numele ei se leagă întemeierea celei dintîi școli românești, în sec. XVI-lea, care a fost împreună cu biserica far luminos în calea propășirii religioase, culturale, economice, sociale și naționale a poporului român de pe aceste plaiuri.

Privind în urmă asupra rolului pe care l-au avut veacuri de-a rîndul în istoria Bisericii și poporului nostru, asupra contribuției pe care au adus-o în ridicarea atîtor generații, în dezvoltarea culturii și economiei naționale, în apărarea dreptei credințe și etnicității neamului, în păstrarea legăturilor permanente ale românilor din Ardeal cu cei din Muntenia și Moldova, în pregătirea și păstrarea unității naționale a poporului nostru, Biserica și școala din Scheii Brașovului pot fi numite pe drept cuvînt plămîni spirituali prin care a respirat acest popor multe veacuri.

Mărturie despre rolul și contribuția multilaterală a bisericii și școlii românești din Scheii Brașovului o dă actualul Muzeu-Arhivă și Bibliotecă a bisericii.

Comorile istorice, culturale și artistice care s-au zămislit din inițiativa Bisericii și au fost ocrotite de ea, sînt adăpostite în clădirea vechii școli românești din Schei aflată în curtea bisericii.

Istoricii atestă existența acestei școli de la sfîrșitul sec. XV-lea. Funcționînd aproape 100 de ani într-o clădire de lemn, s-a refăcut complet din piatră între anii 1595—1597 iar în anul 1761 s-a reclădit din nou și a fost restaurată în zilele noastre, păstrînd în întregime forma din sec. XVIII.

Pe frontispiciul clădirii, cu cerdac în stil brincovenesc se poate citi această inscripție: „Acest străvechi lăcaș de învățatură, prima școală românească din întreg cuprinsul României întregite, s-a refăcut complet din piatră în anii 1595—1597, din generoasa danie a lui Aron Vodă al Moldovei și cu purtarea de grijă a învățatului protopop Mihai, reclădindu-se din nou în anul 1761”.

Inflorînd sub scutul Bisericii a servit timp de sute de ani ca așezămînt de educație pentru tineret și adulți, iar după ridicarea școalelor primare capitale și a liceului ortodox din Brașov, ca local de ședință al consiliului parohial „Sf. Nicolae”.

Gîndul de a scoate la lumină tezaurul de comori istorice și culturale din Arhiva Bisericii „Sf. Nicolae”, care dă mărturie despre vechimea vieții și culturii noastre, revine Intîistătorului Mitropoliei Ardealului, cărturarului vladic, Inalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae

Colan. La cea dintîi vizită pe care a făcut-o Inalt Prea Sfinția Sa în Brașov, îndată după înscăunarea ca Arhipăstor în scaunul Mitropoliei ardelen, în vara anului 1957, a spus: „Trebuie făcut ceva ca aceste lucruri de mare valoare să nu mai stea înghesuite și să poată fi arătate întregului popor. Să vă gîndiți ce se poate face și ce trebuie să se facă pentru scoaterea lor la lumină”.

Îndată s-au întocmit cele necesare pentru împlinirea acestui gînd, care mergea prin clarviziunea lui drept în inima permanențelor istorice.

Gîndul a devenit realitate, a prins viață și s-a realizat datorită înțelegerii largi a Departamentului Cultelor. Cu sprijinul moral și material dat de Departamentul Cultelor în toți acești ani s-a reparat clădirea vechii școli și s-a făcut proprie pentru păstrarea și expunerea obiectelor muzeistice, a Arhivei și a Bibliotecii care era acolo. Din aceeași sursă materială s-a confecționat mobilierul necesar pentru obiectele muzeistice și pentru arhivă. În prezent, tot datorită ajutorului material al Departamentului Cultelor se lucrează la mobilierul necesar păstrării și prezentării în condiții optime a manuscriselor și bibliotecii vechi. Astfel Biserica „Sf. Nicolae” din Schei, împreună cu Muzeul-Arhivă și Biblioteca ei au devenit o verigă în lanțul mare al monumentelor istorice restaurate din grija cîrmuitorilor Patriei noastre. Datorită muncii pricepute și perseverente a prof. Ioan Colan, conducătorul instituției, acest așezămînt de cultură a devenit un centru de atracție, o fîntînă cu bogate resurse de informație asupra trecutului bisericesc și românesc din Ardeal.

După ce am arătat geneza Muzeului, Arhivei și Bibliotecii așa cum sînt ele astăzi vom prezenta cititorilor cîteva din lucrurile de valoare ale acestui tezaur.

La etajul clădirii sînt expuse în 3 încăperi obiecte, cărți, hrisoave însemnate din trecutul religios, cultural, economic și social al românilor.

În prima încăpere facem cunoștință, dintr-o inscripție de marmoră cu întemeierea bisericii „Sf. Nicolae” în 1399, cu mărirea ei consecutiv din timp în timp prin daniile domnitorilor Vlad Vodă Călugărul (1495), Neagoe Basarab (1518), Petru Vodă Cercel (1583), Aron Vodă al Moldovei (1595) și a urmașilor lor, cu care biserica a întreținut neîntreprupte legături și de la care a primit danii generoase.

Pe frontispiciul bisericii ca și în Muzeu se află mărturii și despre rolul ecumenic pe care l-a avut biserica „Sf. Nicolae” în cadrul Ortodoxiei prin legăturile cu Rusia și daniile pe care le-a primit de la Elisabeta Petrovna, fiica lui Petru cel Mare (1743—1751). Tot în această încăpere este înfățișat istoricul primei școli românești precum și evenimentele principale din trecutul cultural al Brașovului, pe care le-a inițiat sau călăuzit biserica „Sf. Nicolae”. Numărul lor este de-adreptul impresionant.

După înființarea primei școli a venit apariția primelor cărți românești tipărite de diaconul Coresi, ajutat efectiv de preoții și dascălii de la biserica „Sf. Nicolae” (1560—1580).

Brașovul a dat prima cronică transilvană cu subiect românesc: Cronică Popii Vasile, continuată de Radu Tempea II.

Pe linie culturală Brașovul este în frunte, pentru că aici a apărut în șir: primul calendar românesc (1733); prima gramatică românească în manuscris (1757); Foaia Duminicii (1837); Gazeta Transilvaniei (1838), încununată de întemeierea școlilor românești confesionale: Liceul „Andrei Șaguna”, Liceul Comercial și Școala Primară „Ioan Popazu”.

Tot în prima sală întîlnim primul document de piatră din vremea bisericii de lemn: piatra funerară a Popii Costea, datînd din anul 1477, descoperită în timpul restaurărilor din urmă și păstrată cu grijă în muzeu.

Într-o vitrină de la intrare vizitatorul poate vedea acte, scrisori și opere ale reprezentanților vieții culturale și artistice din Brașov: Anton Pann, Gheorghe Ucenescu, Ciprian Porumbescu, Iacob Mureșanu, Gheorghe Dima și alții.

Sala din partea stîngă de la etaj este dedicată diaconului Coresi. Aici sînt înfățișate primele tipărituri românești, precum și cîteva tipărituri slavone, premergătoare acestora. Sînt expuse de pildă Evanghelia cu Invățătura a lui Coresi (1580—1581); Octoihul slavon tipărit în aceeași epocă, apoi Cartea românească de învățatură (1642), Cazania lui Varlaam, Indreptarea legii și alte cărți care stau la temelie limbii literare române.

De mare valoare este manuscrisul Tetraevangheliului miniat din epoca lui Alexandru Lăpușeanu (1560), scris de Mateiaș Logofătul, lucrare cu ilustrații de valoare mondială pentru sec. XVI. Acest exemplar a fost prezent la mai multe expoziții internaționale.

O vitrină din această sală este rezervată diferitelor ferecături de cărți sau obiecte din argint ciocănit, executate de meșteri din Țara Românească la începutul sec. XVI, mărturii ale înșile ale unui neîntreprupt schimb de valori între Transilvania și Principatele române.

Desigur în această sală este prezentă în primul rînd epoca lui Coresi, cu undele ei prelungite în sec. XVII, ceea ce a făcut pe un vizitator cînd a parcurs exponatele ei, să zică: „M-am simțit ca la Coresi acasă”.

În cea de a treia încăpere este reprezentat sec. XVIII și cele următoare. Sala este dedicată protopopului Radu Tempea II care a slujit la biserica „Sf. Nicolae” în sec. XVIII, secol caracterizat printr-o luptă eroică de apărare a Ortodoxiei din Ardeal împotriva prozelitismului catolic. În centrul sălii se află expusă Cronică Popii Vasile, continuată de Radu Tempea II. Apoi vizitatorul întîlnește o seamă de hrisoave domnești cu peceți din Țara Românească și Moldova, mărturii ale unității neamului nostru și ale generozității voievozilor din Principatele române față de românii din Ardeal aflați sub stăpînire străină.

(Continuare în pag. 2)

Poveste în anul 2.000

— Bunicule, te rog frumos, mai spune-mi
o poveste!
— A fost odată, de demult, când se dădu de
veste

Că se prăsisse pe pământ o hidă arătare
Cu trup de șarpe uriaș, cumplit la-nfățișare,
Cu gura un nestins cuptor de flăcări otrăvite,
Cu ochii răi, ucigători, cu ghiare ascuțite.
Balaur crud și nesătul, fugea cum fuge vîntul,
Văzduh și ape otrăvind, înspăimîntînd pămîntul.
Puteri de necrezut avea înveninata fiară.
Nespūs pe oameni îi ura. Voia ca toți să piară,
Să nu mai fie nici copii, și nici bătrîni, nici
mame!

Zadarnic mulți au încercat puterea să-i
destrame...

Umbla balaurul, turbat, și făr-de contenire
În urmă semăna ruini și scrum și pustiire.
Cu rinjet crud și fioros și plin de viclenie,
Pe mulți din oameni îi făcea-ntre ei să se sfișie.
Amar de veacuri stăpîni puterea lui nebună
Și cite vieți a secerat nu-i nimeni ca să spună.

Dar a venit și ziua cînd puterea i se frînse.
Din patru părți a lumii mari norodu-ntreg se
se strînse;

Porniră mii de zeci de mii—o nesfîrșită ceată—
Uniți și dirji, să deie piept cu fiara blestată.
Cumplită luptă se porni! Se-ntinse ani
de-a rîndul.

Văzduhul se cutremura, pămîntu-nfiorîndu-l,
Cînd spurcăciunea-și potoli și ultima zvicnire.
... De-atunci toți oamenii trăiesc în pace
și-nfrățire.

Și dacă din balaur azi rămas-a doar un nume,
Povestea lui s-a petrecut aievea-n altă lume.

— Bunicule, cum se chema cel ce stîrni puhoiul?
— Avea un nume-nfricoșat; i se spunea
„războiul!”

Pr. Dumitru Soare

Muzeul, Biblioteca...

(Urmare din pag. 1)

Un număr de 80 documente de acest fel prezintă în chip neîndoios ca un fir roșu legăturile dintre Ardeal, Muntenia și Moldova în tot cursul istoriei noastre.

În sala dedicată lui Radu Tempea II sînt expuse și odăjdiile aduse din Rusia și cele primite de la Șerban Cantacuzino, icoane pe lemn din sec. XVII și XVIII și cîteva exemplare din icoane pe sticlă. Aici se întîlnesc și chipurile unora dintre dascălii școalelor centrale și ale unor reprezentanți ai științei, culturii și artelor, care au trăit în Brașov. Nu lipsesc nici costumele naționale din Schei și alte obiecte de artă specifice locului.

Numărul documentelor istorice, culturale și artistice pe care le are biserica „Sf. Nicolae” este mult mai mare. În spațiul restrîns al celor 3 încăperi sînt expuse numai cele mai reprezentative. Cu ajutorul lor se pot urmări etapele principale ale dezvoltării poporului nostru în drumul lui spre libertate, independență, unitate națională și progres.

Arhiva bisericii, aflată într-una din sălile de la parter, numără peste 100.000 acte. Ea oferă pe altă cale prilej de urmărire a acelorași coordonate ale dezvoltării istorice a poporului nostru. Din ea au fost publicate acte și documente în 5 volume de către prof. Sterie Stinghe. Mai nou, Candid C. Mușlea a publicat o parte din corespondența protopopilor din Brașov cu episcopul Vasile Moga, în „Mitropolia Ardealului”. Dar ea oferă și pe mai departe cercetătorilor un cîmp vast de lucru.

Biblioteca veche numără aproape 1200 cărți vechi, cu un fond bogat de manuscrise care au stat și continuă să stea la baza cercetărilor istoriografiei noastre.

Iată în linii mari descris o parte din acest tezaur al tradițiilor istorice bisericești și culturale înfățișat poporului în Muzeul-Arhiva și Biblioteca bisericii „Sf. Nicolae” din Brașov. Înaintașii care au făurit și au dăruit aceste bunuri culturale stau de vorbă cu noi prin lucrările și operele lor, prin scrisul și documentele lor expuse aici.

Se împlinesc tocmai în zilele noastre 400 de ani de la începutul scrisului românesc la Brașov, prin strădania binefăcătoare a diaconului Coresi și a preoților și dascălilor de la biserica și școala „Sf. Nicolae” din Schei.

La această împlinire Muzeul-Arhiva și Biblioteca bisericii, chemate la viață nouă, sînt o mărturie despre un trecut vrednic de cinstire și un omagiu pe care îl aduce cîrmuirea patriei noastre și Biserica acestor făuritori de opere valoroase, care ne cheamă să le continuăm strădaniile, dăruindu-ne cu toată ființa poporului, ce-și făurește o viață nouă, și Bisericii, slujitoare a lui Hristos și patriei.

Protopop Vasile Coman

Despre dreapta socoteală

Este destul să citim cuvintele Mîntuitorului Hristos, despre rugăciune (Matei 6, 5—15) și despre post (Matei 6, 16—18), rostite în „predica de pe munte”, ca să ne dăm seama că, chiar faptele care sînt bune în ele înșile, dacă nu sînt săvîrșite după rînduiala cea de Dumnezeu așezată, nu folosesc spre mîntuirea sufletului.

Rugăciunea, — prin care mintea noastră se apropie de Dumnezeu preamărindu-L, mulțumindu-I pentru binefacerile Sale și cerîndu-I cele de folos, — se face nelucrătoare spre mîntuire, cînd prin ea ar căuta cineva cîinste de la oameni (Matei 6, 5; Marcu 12, 40).

Postul, prin care sufletul se întărește întru stăpînirea de sine, prin care se pune rînduială în ființa omenească și care, împreună cu rugăciunea, ne întărește pe calea binelui (Matei 17, 21; Marcu 1, 29), — nu-și ajunge scopul, cînd cei ce îl săvîrșesc caută, prin mijlocirea lui laudă de la cei din jur (Matei 6, 15).

Din toate acestea înțelegem că „nici binele nu e bine, cînd nu se lucrează bine”, deci, atît pentru a deosebi binele de rău, binele adevărat de binele părut, adevărul de minciună și de părutul adevăr, cit și pentru a lucra binele după cuviință, ca să avem folos din lucrarea lui, este de trebuință să avem o bună cumpănire sufletească, o putere de discernămint, un dar de a deosebi lucrurile, o dreaptă judecată sau dreaptă socoteală.

Cel mare între cuvioși și între sfinți laudat, sfîntul Moise Arapul, vorbind despre dreapta socoteală, spune că ea este „bunul cel mai ales”, că „aceasta este între virtuți ca o cetate înaltă și împărătească”. Ea „nu este o virtute mărunță ci unul dintre cele mai însemnate daruri ale Duhului Sfînt”. Din cuvintele lui mai aflăm că „nu este nici mic, nici pămîntesc darul deosebirii, ci unul dintre cele mai mari daruri ale harului dumnezeesc”.

Cuvioșii Părinți, care s-au adunat la sfîntul Antonie cel Mare, ca să cerceteze, împreună cu acesta, care este cea mai mare dintre virtuți și cel mai de seamă între darurile ajutătoare la mîntuire, au subliniat că, prin post și prin priveghere se curăță și se agerește cugetarea, de aceea mari le-au socotit pe acestea. Tot bune de urmat au socotit și alte virtuți.

Pe toate acestea primindu-le ca bune și vrednice de a fi căutate, sfîntul Antonie cel Mare a arătat, prin cuvinte lămurite, că mai mare și mai dorit, mai înalt și mai vrednic de a fi căutat de toți cei credincioși este darul deosebirii sau dreapta socoteală. Aceasta „învață pe om să se păzească de ceea ce întrece măsura în amîndouă părțile și să meargă pe calea îm-

părătească” (de mijloc). Căci darul acesta „nu lasă pe cel ce îl are să fie furat, prin înfrînarea peste măsură, de cele deadreapta, dar nici să fie tras cu nepăsare și moleșire de cele deastînga”.

Mai departe, același fericit Părinte a spus că „darul acesta de discernămint este un fel de ochi și de luminător al sufletului, căci acesta, cercetînd toate gîndurile și faptele noastre, deosebește și dă la o parte tot lucrul rău, neplăcut lui Dumnezeu”.

Pe dreapta socoteală, spune el, „o numește Apostolul „soare”, zicînd: „Soarele să nu apună întru mînia voastră” (Efeseni 4, 26). Ei i se mai zice și „cîrma vieții, precum, este scris: „Cei întru care nu este cîrmuire, cad ca frunzele”.

La fel a fost numită dreapta socoteală și „sfat” fără de care să nu săvîrșim nimic, căci zice Înțeleptul: „Ca o cetate surpată și fără de ziduri, așa este omul care nu face toate cu sfat” (Proverbe 25, 28).

„În dreapta socoteală este înțelepciunea, în ea înțelegerea și simțirea, fără de care nu se poate clădi nici casa noastră cea mai dinăuntru și nu se poate aduna nici bogăția cea duhovnicească, după cuvîntul: „Cu înțelepciunea se zidește casa și cu mintea se reînnoiește și cu prevederea se umplu cămările de bogăție” (Proverbe 24, 3—4).

În sfîrșit, și „hrană tare” mai numesc cei înțelepți dreapta socoteală, ca pe una ce nu este a începătorilor, ci a celor ce sporesc în lucrarea binelui.

Mai zic cei sfinți și aceea că, „nici o virtute nu se naște și nu rămîne neclintită pînă la urmă, fără dreapta socoteală...” Pentru această pricină, dreapta socoteală este înfățișată ca „izvorul, rădăcina, capul și legătura tuturor virtuților”.

Așadar, toți cîți pun început bun în lucrarea de agonisire a virtuților, de vor avea dreaptă socoteală, pot avea bună nădejde de înaintare întru cele ce rămîn în veșnicie, căci, după cuvîntul sfîntului Isidor Pelusiotul, „fapta cea bună este lucru fără de moarte”. Fără dreaptă socoteală, însă, nu este sporire întru cele bune.

De a căzut cineva în înșelăciunea „vrăjmașului”, chiar și după lucrarea multora dintre faptele de laudă, căderea lui este semn că n-a avut dreaptă socoteală, căci „n-ar fi pățimit el una ca aceasta, dacă ar fi fost întărit în virtutea dreptei socoteli, care l-ar fi învățat să nu se încreadă în judecata sa, ci să asculte sfatul părinților și al fraților”.

Purtînd grijă de sufletele celor ce se străduiesc a merge pe calea mîntuirii, Părinții cei duhovnicești au arătat și chipul în care se dobîndește dreapta socoteală. Ei spun că „adevărata dreaptă socoteală nu se dobîndește decît prin adevărata smerenie, care ne face să arătăm Părinților nu numai faptele, ci și gîndurile noastre și întru toate să urmăm povățuirea bătrînilor și să credem că aceea este bun ce vor socoti ei ca atare”.

De la aceiași Părinți știm că: „Este cu neputință să cază în înșelăciunea dracilor cel ce-și întocmește viața după judecata și părerea celor înaintași”, căci aceștia ne învață din experiența vieții ce e bine și ce e rău.

De altfel însăși mărturisirea gîndurilor rele, le scoate pe ele din inima noastră și le nimicește. De aci încheierea că, „atunci ne vom învrednici de darul adevăratei deosebiri, cînd vom crede nu părerii noastre, ci învățaturii Părinților”. Creștinul trebuie să treacă peste zidul voii sale egoiste și să se unească cu Dumnezeu, făcînd voia Lui care este arătată în poruncile pe care ni le-a dat.

Lucrarea prin care nădăjduim să ajungem la mîntuire, părinții o numesc, pe bună dreptate, „artă duhovnicească”. Socotesc că ei o numesc așa pentru mulța grijă și iscusință ce este de trebuință pentru a împlini această lucrare. Ca

108 ani de la Unirea Principatelor Române

In predosloviea Cazaniei cărturarului vlădică moldovean Varlaam, de la 1643 se arată printre altele că această „carte pre limba românească“, „acest dar limbii românești“, este adresată „către toată semenția românească“. Doririle de bine, de „pace și spășenie“ ale cititorilor ei sînt adresate „a toată semenția românească pretudindere ce se află pravoslavnici într-această limbă“.

Este doar unul singur din multele și grăitoarele exemple care ne arată de veacuri că poporul român, despărțit atîta timp prin hotare vremelnice, s-a considerat mereu una pe aceste plaiuri binecuvîntate pe care s-a născut și a viețuit secole. Carpații de pildă n-au fost un hotar despărțitor între frații de aceeași limbă și aceeași lege, ci mai degrabă un uriaș vas comunicant prin care a circulat permanent și intens seva, însăși viața, bunuri spirituale și economice de tot felul, care întrețineau și încălzau ființa națională a acestui popor. Să ne gîndim de pildă tot la Cazania lui Varlaam despre care a fost vorba, pe care, după cum îi era destinația, o găsim pe la diverse biserici din Transilvania, procurată adesea, după cum ne arată urmele scrise, cu adevărate averi în bani sau animale.

Astfel stînd lucrurile, unirea românilor într-o singură țară devenea o necesitate firească, o puternică poruncă a istoriei.

Un început de împlinire a acestei porunci l-a făcut Mihai Viteazul la 1600, cînd pentru scurt timp românii din provinciile locuite de ei au stat sub ascultarea unui singur voievod de vița și de legea lor. Condițiile istorice însă nu erau pe deplin create pentru consolidarea unui asemenea eveniment. Ele au fost pregătite în decursul a încă mulți ani de poporul însuși, de dezvoltarea istorică, de minți și inimi patriotice.

Astfel, prin anul 1829 într-un memoriu în 25 de puncte, apărut în Muntenia, se cerea printre altele ca „Valahia și Moldavia să se împreune și să facă amîndouă un prințipat“.

În preajma lui 1848, marele patriot și revoluționar N. Bălcescu avea în vedere nu numai „o revoluție socială“, ci și „o revoluție pentru unitate națională“. În vîltoarea revoluției din 1848 s-au cerut reforme sociale, dar și unirea tuturor românilor.

orice meșteșug, și „arta duhovnicească, cea mai grea decît toate meșteșugurile“ trebuie să o învățăm de la cei ce mai înainte de noi s-au desăvîrșit în ea. Acest meșteșug, fiind ascuns și nevăzut și cunoscut numai inimii curate, nu poate fi învățat decît de la cei ce s-au curățit prin lucrarea cea după lege a poruncilor lui Dumnezeu. Aceștia vor cunoaște ale noastre cele nevăzute, din mărturisirea gîndurilor, pe care se cuvîne să o facem cu toată deschiderea de suflet, căci numai întru aceasta vom afla folosul de la Părinți. Nu oricine poate să-și dea sfat, ci numai cel cu „darul deosebirii“, cel cu experiență!

De ne vom deprinde, cu ajutorul lui Dumnezeu, întru mărturisirea gîndurilor și întru împlinirea sfaturilor celor date nouă de Părinți, vom afla bună înaintare în faptele cele bune și în smerenie, iar prin acestea vom ajunge, la vreme potrivită, după ce ne vom curăți de patimi, să avem și noi înșine cumpăna dreptei socoteli putînd să deosebim fără greșală binele de rău, alegînd totdeauna binele și lucrîndu-l după rînduiala așezată de Dumnezeu. Să nu îndrăznim, însă, înainte de vremea cea cvenită, să ne încredem nouă înșine, căci dacă vom face așa, atunci nici la vremea hotărîtă nu vom primi darul deosebirii, adică al dreptei socoteli. Să pornim pe calea cea arătată de Părinți, începînd cu mărturisirea gîndurilor, stăruind în ea și luminîndu-ne cu lumina dreptei socoteli, pe care ei au primit-o de la Dumnezeu.

Ierod. Teofil Părăianu

Intr-o gazetă bucureșteană din iulie 1848, C. A. Rosetti scria: „Vă întindem mîna, frați Moldoveni în interesul nostru comun, vă cerem unirea, vom alcătui un singur stat, o singură nație, o singură Românie liberă“.

Pe cîmpia Libertății din Blaj, în Transilvania, masele de români, adunați în 3/15 mai 1848, cereau cu tărie unirea „cu țara“, fapt remarcat și de unii participanți de alt neam, ca de pildă pastorul sas Șt. L. Roth, care arăta cu acel prilej că inima românilor transilvăneni bate la fel cu a celor din Iași și București.

Mulțimile oropsite vedeau în Unire o cale de a scăpa de stăpînirea străină și de asupririle sociale, ceea ce rezultă și dintr-o jalbă a unor deputați țărani din divanul Adhoc, în care se spune: „Voim să scăpăm, să ne răscumpărăm din robia în care sîntem, să nu mai fim ai nimănu, să fim numai ai țării și să avem și noi o țară“.

Vedem deci că Unirea Principatelor Române de acum 108 ani este „actul energic al întregii națiuni române“ — după cum cu drept sublinia cu acel prilej M. Kogălniceanu.

Așa se explică biruința covîrșitoare a parti-

delor „unioniste“ din Moldova și Țara Românească, prin alegerea de către Adunările respective, în 5 ianuarie 1859 la Iași și în 24 ianuarie 1859 la București, a aceluiași domnitor în persoana colonelului Alexandru Ion Cuza.

Prin acest act, Milcovul este „sorbit“, cum spune V. Alecsandri în „Hora Unirii“, este înălțurat ca hotar despărțitor între românii moldoveni și munteni, iar bucuria evenimentului a fost generală. Venind de la Iași în drum spre București, domnitorul Al. I. Cuza a făcut un popas de 2 zile (6 și 7 februarie 1859) la Episcopia din Buzău, cu care prilej s-a spus că și „stelele iau parte la această bucurie a poporului român“. Cu atît mai mult au participat la ea românii transilvăneni.

Această bucurie însă s-a rotunjit abia în 1918, cînd și dorința fierbinte și de atîtea ori exprimată a românilor de dincoace de Carpați s-a împlinit, prin alipirea Transilvaniei la „țara mamă“.

Ambele evenimente, atît cel din 1859 cît și cel din 1918, și-au găsit realizarea deplină în vremea noastră, cînd Republica Socialistă Romînia, stat unitar, liber și independent, pășește mereu înainte, din succes în succes, spre înălțarea întregului popor pe noi culmi de cultură și progres.

R.

„Limba patriei către inimi patriotice“

(Gh. Asachi)

Cu o jumătate de veac înainte de înființarea Academiei Române — acest înalt for de cultură al țării noastre, al cărui centenar a fost sărbătorit de curînd cu toată cinstirea cuvenită — o altă instituție de mare importanță întru promovarea limbii noastre naționale, a spiritului și artei noastre își puneia temelie: teatrul cult. Inceputul îl constituie seara zilei de sîmbătă, 27 decembrie 1816, cînd, la Iași, s-a jucat piesa inspirată din viața pastorală „Mirtil și Hloe“, adaptată și pusă în scenă de Gheorghe Asachi după versiunea germană a elvețianului Salomon Gessner, versiune împrumutată la rîndul ei de la francezul Jean Pierre Claris de Florian.

Este adevărat că în domeniul spectacolului popular, poporul nostru are o tradiție dramatică foarte veche. Să ne gîndim de pildă la „Vișleemul“ sau „Irozii“, care este una dintre cele mai vechi realizări populare ale genului dramatic, piesă foarte frecventă în părțile Sibiului de exemplu, în care, după cum știm, evenimentul Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos, descris de Sf. Evanghelii, este înfățișat sub forma unei reprezentări scenice ale cărei personaje sînt: Irod, regele Iudeii, cei trei crai de la Răsărit, ostași, păstori etc. Inceputul teatrului cult însă îl face acel 27 decembrie 1816, cînd, pentru prima dată pe o scenă publică, se joacă o piesă de teatru în limba română, dată de la care s-au împlinit 150 de ani.

Meritul deosebit al acestui început plin de răsuneț îi revine marelui învățat (doctor în filozofie, inginer și arhitect, profesor, pictor și poet) și bunului patriot Gheorghe Asachi, care se împotrivesc fățiș acelor pături, domnești și boierești, care considerau că „limba română se vorbește doar la stîină“, limba „la modă“ fiind greaca și franceza. În aceste două limbi erau și reprezentațiile teatrale, pe care masele populare nu le pricepeau.

Aceste stări de lucruri îl făceau pe Gh. Asachi să arate că este nevoie „a face o breșă în acea streinomanie, adresînd limba patriei către inimi patriotice“. Acea „breșă“ sau „spărtură“ de care vorbește Asachi, a fost făcută de piesa „Mirtil și Hloe“, spectacol care a fost interpretat de elevi îmbrăcați în costume naționale și care a fost primit cu multe emoții de către obștea românească ce-și auzea graiul pe scenă și cu lacrimi de bucurie de către cei care vedeau începutul unei noi căi de ridicare a poporului lor. Printre spiritele

luminate care se bucurau de acest început și în care Gh. Asachi avea un important sprijin, la loc de seamă se numără și mitropolitul Veniamin Costache, care a prezidat această primă reprezentație teatrală ca și altele.

Prin acest început de teatru românesc ca de altfel și pe alte căi, ca de pildă prin articole de ziare etc., se dovedea tuturor celor care disprețuiau limba poporului și preamăreau cu atîta ușurință limbile străine, că limba moștenită de la moșii și strămoșii noștri este capabilă să exprime cele mai adinci și subtile simțăminte omenesti.

De reținut că multe din primele piese jucate acum un veac și jumătate au ca teme subiecte din trecutul glorios al patriei noastre, ca de pildă: „Dragoș, întiiul domn al Moldovei“, „Ștefan cel Mare“, „Petru Rareș“, „Voichița de Romînia“ ș. a., scrise tot de neobositul Gh. Asachi, precum și că primele spectacole de la Iași aveau ca interpreți tineri elevi, care vor deveni mai tîrziu fruntași de seamă ai vieții noastre politice și culturale, ca V. Alecsandri, M. Kogălniceanu, C. Negri ș. a.

După „sumeța“ întreprindere a lui Gheorghe Asachi la Iași, la numai doi ani, în 1818, elevii lui Gheorghe Lazăr — acest mare animator de cultură în limba poporului — și la îndemnul acestuia dădeau la București primul spectacol profesionist în limba română la Școala de la Sf. Sava. După mărturia lui Ioan Heliade Rădulescu, s-ar fi prezentat piesa „Avarul“ de Molière. Cu piesa „Prologul“, scrisă de Iancu Văcărescu, se inaugurează, în 1819, spectacolele românești la teatrul înființat de Ralu, fiica domnitorului Ion Caragea.

Lupta pentru apărarea și promovarea limbii române pe calea teatrului se ducea și în Transilvania. Astfel, în 1817 și-a început activitatea teatrul de la Oravița, în a cărui cușcă pentru suflour se găsea, în 1868, și M. Eminescu, cînd făcea parte din trupa lui Pascaly, cu care a făcut un turneu prin Transilvania. În 1818 se dădeau la Arad spectacole în limba română. Prin 1832—1833 sînt amintite și la Blaj spectacole teatrale în limba română. Gheorghe Barițiu organizează la Brașov, în 1838, cu artiști amatori primul spectacol cult în limba noastră, cu piesa „Inimile mulțămitoare“.

Un rol de seamă în promovarea limbii române

(Continuare în pag. 4)

Binefacerea și recunoștința

Binefacerea și recunoștința sînt două flori creștine, care cresc și trăiesc în aceeași inimă omenească. Ele izvorăsc din iubire. A face bine, înseamnă a ușura, din dragoste, durerea cuiva, înseamnă a simți și a te coborî pînă la aceea durere.

A fi recunoscător înseamnă a confirma durerea din care te-a scăpat cineva. Această confirmare este adevărata recunoștință, dacă este însoțită de iubire.

Cine are puterea binefacerii o are și pe cea a recunoștinței și invers. Aceste virtuți presupun aceleași elemente sufletești.

Binefacerea este mai presus de lucrurile omenești. E ca riul cristalin, a cărui undă lină curge liniștit printre stîncile vieții. Binefacerea se reazimă pe iubirea lui Hristos și cere faptă. E ca o mare. Marea poartă cele mai grele poveri și le duce în locuri îndepărtate. Binefacerea e ca pămîntul, care, din binecuvîntarea lui Dumnezeu, dă mereu și dă fără sfîrșit hrană copiilor lui. Această virtute e asemenea cerului care acoperă toată lumea, care are și loc și aer destul pentru toți, oricît de mult, oamenii nu se aseamănă unii cu alții, oricît de neegală ar fi condiția vieții lor. Binefacerea deschide drum printre munți de gheață și prin nisipul pustiului. Ea privește senin, fără interes și cînd totul se clatină, ea merge înainte, ca o lumină.

Puterea cea mare a binefacerii stă în iubirea pe care o insufflă și omul se apropie de binefăcător, bine știind că fapta lui e oglindă a

Evangeliei lui Hristos, e soare și căldură pentru toate sufletele.

Binefacerea o moștenim ca fiii ai lui Dumnezeu. Model de binefăcător îl avem pe Iisus Hristos. El a vindecat pe cei bolnavi, a înviat pe cei morți, iar cuvîntul învățăturii Lui era așteptat ca ploaia binefăcătoare peste pămîntul uscat de secetă. Binefacerea înlătură interesul. Iată de ce ești obligat să fii recunoscător, pentru binefacerile primite.

Recunoștința este răsplătirea binefacerilor. Ea e răspunsul pe care-l putem da, la binele ce ne vine din partea Lui Dumnezeu, ori a oamenilor; e răspunsul dragostei la un bine primit.

Ceea ce ne bucură în viață, sînt daruri ale lui Dumnezeu, pe care-l recunoaștem ca „Vistier al bunătăților“.

Pildă de recunoștință ne dă însuși Iisus, Fiul lui Dumnezeu, care, după săvîrșirea minunilor, își îndrepta privirea spre cer și rostea: „Părinte, mulțumescu-ți că m-ai ascultat“ (Ioan 11, 41). Sfîntul Pavel își îndemna creștinii timpului său: „Mulțumiți pentru toate lui Dumnezeu, căci aceasta este voia Lui, în Hristos Iisus“ (I Tes. 5, 18). Iar Sf. Ap. Iacob zice: „Orice dare bună și orice dar desăvîrșit, de sus este, coborîndu-se de la Părintele luminilor“ (1, 17). Zice Sf. Ioan Hrisostom: „Dumnezeu cere recunoștința noastră, nu fiindcă are trebuință de ea, ci pentru a ne face vrednici de mai mari daruri“.

În viața familială, copiii sînt legați de părinții lor prin virtutea recunoștinței. O carte din vremi cîrunte ne-a păstrat numele a doi frați: Amphinomus și Anapus, care la erupția vulcanului Etna, din Sicilia, și-au salvat părinții ducîndu-i pe umeri printre flăcări și printre piraiele de lavă arzîndă. Orașele Catania și Messina și-au disputat mult timp renumele de a fi cetatea de naștere a acestor frați și le-au ridicat statui, în cinstea recunoștinței fiieste.

Recunoștința e ploaie duhovnicească menită să înmulțească rodul faptei bune, e cheie care deschide vistieria milostivirii dumnezeiești. Dacă frica de Dumnezeu este începutul înțelepciunii, recunoștința este începutul vieții virtuozității. Această virtute este consfințită deplin de Evangheliile lui Hristos: „Au nu zece s-au curățat? Dar cei nouă unde sînt?“ zice El, samarineanului vindecat de lepră (Lc. 17, 17). Ori Sf. Pavel spune Corintenilor: „Ce ai, pe care să nu-l fi primit? Iar dacă l-ai primit, de ce te lauzi ca și cum n-ai fi primit?“ (I Cor. 4, 7).

Între neajunsurile vieții, des întîlnim lipsa recunoștinței. Așa cum lumina e însoțită mereu de umbră, și recunoștința e întunecată de uitare. Uităm de binefacerile lui Hristos, rătăcim în neștire plină de nerecunoștință și ne irosim atîta suflet în deșertăciunile lumii. Un cuvînt de mulțumire lui Dumnezeu e prea greu de spus, un pas spre binefăcător ni se pare prea ostentiv. Păcatul nerecunoștinței, față de Dumnezeu și om, e prezent.

Cine e nerecunoscător? „Eu nu, eu nu“. Așa răspundem. Dar să săpăm mai adînc în inima și mintea noastră. Nu se cere să spunem și altora ce se află acolo, ci numai să ne șoptim înșine adevărul.

Pentru creștin, recunoștința cuvenită lui Dumnezeu este un prinos de fiecare zi, pe care trebuie să-l aducă. Fiecare clipă ce trece peste noi, este o clipă de mulțumire datorată Lui.

Nerecunoștința schimbă viața în pustiu duhovnicesc, ne face nedrepti în vorbe și fapte. Binefacerea și recunoștința sînt semnul creștinătății noastre, semnul iubirii creștine.

Cugetă, creștine, cite binefaceri revarsă Dumnezeu și cît îl uităm, ori îl jignim!

Cugetă, creștine, cită mîhnire ai simțit pentru nerecunoștința aproapelui, și nu aduce și altuia aceeași durere. Preot Nicolae Birsan

Informații

Vineri, 9 decembrie 1966 a intrat în funcțiune hidrocentrala „Gh. Gheorghiu-Dej“, de pe Argeș, care este mai mare decît hidrocentrala de la Bicaz. Hidrocentrala va trimite anual pe rețelele de înaltă tensiune 400 milioane kilowați-oră. Ea aduce o contribuție însemnată la dezvoltarea economiei și culturii noastre. Mărturie a puterii creatoare a poporului român și a marilor progrese realizate de țara noastră în ultimele două decenii, hidrocentrala este o verigă importantă în sistemul energetic național. Ea va fi urmată — după planul decenal — de alte hidrocentrale, termocentrale și centrale electrice atomice. Ea constituie o mîndrie pentru întreg poporul român.

† Preteasa MARIA STANCA

La 6 ianuarie 1967 — după lungi și grele suferințe — a încetat din viață preteasa Maria Stanca, soția regretatului consilier eparhial, Sebastian Stanca.

Adormita în Domnul s-a născut în Ocna Sibiului la 8 aprilie 1884. Tatăl ei, Moise Muntean, era episcop la biserică „din deal“. Mama ei, Maria originară din Măieru, era vară cu Titu Maiorescu. Preteasa Maria și-a făcut studiile la Școala civilă de fete din Sibiu, școală susținută de societatea culturală română „Astra“. Aici a primit o educație românească și creștinească. Aici s-a împrietenit cu Claudia Goga, sora poetului Octavian Goga. În 1907 se căsătorește cu Pr. Sebastian Stanca — doctor în filozofie — fiul vrednicului Pr. Stanca din Petroșani (reg. Hunedoara). Ea a fost o soție ideală, o mamă exemplară, o colaboratoare înțeleaptă a pr. Sebastian. Ca preteasă a sprijinit activitatea soțului ei în parohia Vulcan (r. Petroșani), apoi de la 1912 în Sebeș-Alba.

Căsătoria lor a fost binecuvîntată cu trei feciori (Octavian, Horia, Radu) și o fată (Doina), toți — prin educația ce au primit în familie și prin vrednicia lor, elemente de valoare în profesiunea lor.

În anii primului război mondial, Pr. Stanca fiind închis la Șoproan pentru sentimentele lui românești, preteasa Maria a purtat singură grija celor patru copii. După unirea Transilvaniei cu patria mamă, preteasa Maria își însoțește soțul la Cluj, unde el e numit consilier eparhial din 1922, ca în 1940 — în urma dictatului de la Viena — să se refugieze la Sibiu. Aici — prin decesul pr. consilier Sebastian în 1947 — preteasa Maria, rămîne văduvă. La această durere se adaugă o nouă suferință: moartea fiului mai mic, Radu — director al Teatrului Național din Cluj, poet, artist și regizor — și după aceea moartea nepotului iubit, Barbu. Anii bătrîneții sînt împovărați de boală și neputință. Toate aceste poveri le-a purtat cu răbdare și credință în Dumnezeu, rugăciunea fiind mîngîierea ei necontenită.

A fost înmormîntată în 8 ianuarie a. c. la cimitirul comunal din Sibiu, lîngă regretatul ei soț, Sebastian. Slujba înmormîntării s-a săvîrșit de Pr. I. Boțocan și Pr. S. Radu.

Au fost de față: copiii, nepoții, rude, prieteni și cunoscuți (Pr. arhim. N. Mladin, P. C. rector S. Vlad, P. C. consilier I. Nicoară) ș. a. Pr. S. Radu a elogiat personalitatea pretesei Maria Stanca, soție, mamă vrednică, bună credincioasă a Bisericii și bună fiică a poporului român, luptătoare pentru idealul unirii tuturor românilor și slujitoare a culturii românești.

Dumnezeu să o odihnească cu dreptii și vredniciile ei să fie pildă veșnic vie!

Participant

„Limba patriei...“

(Urmare din pag. 3)

pe plaiurile transilvănene au avut și elevii sau „studenții“, cum se numeau atunci, de la Institutul pedagogic-teologic, înființat în 1811, la Sibiu, care a avut ca prim dascăl pe Gheorghe Lazăr din Avrig. Grupați în societăți literare, cu foi sau reviste proprii, în care problemele de limbă națională erau la loc de frunte, studenții teologi de la Sibiu desfășurau, mai ales în cadrul ședințelor amintitelor societăți, un bogat program artistic din care nu lipseau diverse monoloage de autori români, ca și piese de teatru, cu deosebire din cele scrise de V. Alecsandri.

Pentru pregătirea cadrelor de actori profesioniști au luat ființă la București, în 1834, Școala de muzică și declamație, iar la Iași, în 1836, Conservatorul filarmonic-dramatic. De aici au ieșit artiști de valoare care, în ciuda nevoilor materiale în care se zbăteau, ca și a lipsei de localuri potrivite activității lor, străbăteau pămîntul țării, prin provinciile locuite de români, ducînd graiul din străbuni al poporului nostru, semănînd învățături și întărînd tot mai mult ideea unității noastre naționale.

După desăvîrșirea Unirii, în 1918, teatrul a jucat un rol important în dezvoltarea culturii noastre românești.

Un avînt deosebit însă a luat viața noastră teatrală în ultimele două decenii, cînd în aproape toate centrele mai de seamă ale țării au luat ființă teatre naționale, cu clădiri potrivite acestui gen de activitate artistică, cu actori bine pregătiți și salariați de stat. Acest lucru ne-a fost confirmat și de intensa activitate teatrală din „Săptămîna teatrului românesc“ (20—26 decembrie 1966), consacrată sărbătoririi împlinirii a 150 de ani de teatru în limba română.

Stînd în slujba maselor, teatrul românesc este o școală de educație națională, de formare patriotică, un instrument de cultură. Purtînd peste mări și țări, cu prilejul unor turnee peste hotare, forța creatoare a inzeștrăturii noastre popor, el și-a dobîndit totodată și un mare prestigiu internațional. Gh. P.